

Vabariigi Valitsus
kristen.michal@riigikantselei.ee

Meie 08.10.2024

Ettepanekud bürokraatia vähendamiseks, ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks ning avaliku sektori kulude vähendamiseks

Lugupeetud peaminister Kristen Michal!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi Kaubanduskoda) esitab järgnevalt mitmeid ettepanekuid, mille elluviimine aitab tõsta Eesti ettevõtete konkurentsivõimet, vähendada ettevõtete koormust ja kulusid ning muuta avaliku sektori tööd efektiivsemaks ja vähendada avaliku sektori kulusid.

1. Auditi ja ülevaatuse piirmäärade tõstmine vähemalt 50%

Rahandusministeerium on saanud Vabariigi Valitsusele eelnõu, millega tõstetakse auditi ja ülevaatuse piirmäärasid müügitulu või tulu ning varade osas peamiselt 25%. Teeme ettepaneku tõsta piirmäärasid minimaalselt 50%. Kuna tarbijahinnaindeks on alates viimasest auditi ja ülevaatuse piirmäärade tõstmisest tõusnud rohkem kui 50% ning samal ajal on halvenenud audiitorkontrolli teenuse kättesaadavus, siis on mõistlik tõsta piirmäärasid oluliselt suuremas mahus kui 25%. Seda ettepanekut toetab ka Raamatupidajate Kogu. Kõrgemad piirmäärad vähendavad ettevõtete töökoormust ja kulusid. Näiteks muutuks ettevõtjate jaoks kergemaks vandeaudiitori leidmine ning väheneks ettevõtete hulk, kes esitavad majandusaasta aruande äriregistrile hilinemisega põhjusel, et audiitorkontrolli teenuse osutajat on keeruline leida. Lisaks väheneksid kulud nende ettevõtete jaoks, kes piirmäärade tõstmise tulemusel vabanevad kohustuslikust auditist või ülevaatusest. Muuhulgas rõhutame, et 2022. a andmetel oli auditeeritud ettevõtete varade maht 88% ning müügitulu 80% kõikide ettevõtete vastavatest näitajatest. Tegemist on väga suure kaetusega, mis tänaseks on eeldatavasti veelgi kasvanud. On kaheldav, kas nii laialdane kaetus on mõistlik.

Sama ettepaneku saatsime 20.09.2024 kirjaga nr 4/148 Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Justiitsministeeriumile.

2. Tööõiguse paindlikumaks muutmine

Töandjatel ja ka paljudel töötajatel on ootus ning praktiline vajadus muuta tööõigust tänasest oluliselt paindlikumaks. Töölepingu seaduses tuleb kiirkorras taastada iganädalase puhkeaja ja igapäevase puhkeaja regulatsioon, mille kohaselt on graafikuga töötaja katkematu puhkeaeg nädalas vähemalt 36 tundi ja teistel töötajatel vähemalt 47 tundi. Euroopa Kohtu otsusest C-477/21 tulenevalt on Eestis hetkel katkematu puhkeaeg graafikuga töötajate osas 47 tundi ja teistel töötajatel 59 tundi nädalas. Samas on ELi miinimumnõue graafikuga töötajate osas 35 tundi ning vähemalt 13 ELi liikmesriiki on ka miinimumnõudest lähtunud.

Tööandjatele ja töötajatele tuleb luua ka võimalus paindliku tööaja kokkulepete sõlmimiseks, kus tööaeg ei ole fikseeritud konkreetse numbrina, näiteks 30 tundi nädalas, vaid teatud vahemikuna, näiteks 30-40 tundi nädalas.

Lisaks tuleb töölepingu seadust muuta selliselt, et tähtajalist töölepingut on lubatud sõlmida mõjuva põhjuseta. Seadust tuleb muuta leebemaks ka tähtajalise töölepingu järjestikuse sõlmimise ja pikendamise piirangut, et tähtajaline tööleping ei muutuks nii kergesti tähtajatuks.

Tasub üle vaadata, kas on võimalik lihtsustada alaealiste tööle võtmist. Näiteks võiks kaaluda ettepanekut kaotada nõue, et Tööinspeksioon peab andma nõusoleku alaealise (7–12-aastase) tööle võtmiseks. Piisab sellest, kui alaealise seaduslik esindaja annab töötamiseks nõusoleku ning tööandja tagab alaealiste töötamisega seotud nõuete täitmise.

Iganädalase puhkeaja ning paindliku tööaja kokkuleppe osas saatsime 21.06.2024 kirjaga nr 4/110 oma ettepanekud Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumile. Tähtajalisi töölepinguid puudutavad ettepanekud saatsime Sotsiaalministriumile 01.03.2022 kirjaga nr 4/64.

3. Töötaja tervise edendamiseks tehtavate kulutuste maksuvaba piirmääratõstmine 1000 euroni

Teeme ettepaneku tõsta tervise edendamiseks tehtavate kulutuste maksuvaba piirmäärat praeguselt 400 eurolt 1000 euroni aastas. Võrreldes piirmäärat jõustumise ajaga (2018. aasta jaanuar) on tarbijahinnaindeks kasvanud tänaseks üle 48%. Ilmselt ei hakata piirmäärat järgmisel või ülejärgmisel aastal muutma ning seetõttu on põhjendatud, et piirmäärat kasvab rohkem kui on olnud eelneva perioodi tarbijahinnaindeksi kasv. Kuna Rahandusministrium on teinud ettepaneku laiendada maksuvaba piirarvu alla minevate kulutuste loetelu tervishoiuteenuste ja massaaži kulutustega, siis on piirmäärat tõstmine vajalik ka selleks, et tööandjad saaksid hüvitada täiendavaid kulutusi, mis täna ei lähe piirmäärat arvestusse. Samas peame positiivseks, et Rahandusministrium on võtnud arvesse Kaubanduskoja varasemat ettepanekut ning on eelnõusse, maksuvaba piirarvu alla minevate kulutuste loetellu, lisanud tervishoiuteenuste ja massaaži kulud. Siiski on kahetsusväärne, et meile teadaolevalt on terviseminister kavandatud muudatused kahtluse alla seadnud.

Viimati saatsime piirmäärat tõstmise ettepaneku Rahandusministriumile 18.09.2024 kirjaga nr 4/147.

4. Perearstidele tervisekontrollide läbiviimise õiguse andmine

Teatud piirkondades, näiteks Hiiumaal, on töötervishoiuarstide kättesaadavuse probleem kestnud juba aastaid. Selle tulemusena ei ole eelkõige väiksematel ja äärealadel asuvatel tööandjatel võimalik mõistliku aja- ja rahakuluga saata oma töötajaid töötervishoiuarsti juurde. Probleemi leevendamiseks teeme ettepaneku anda perearstidele õigus pakkuda töötervishoiuteenust. Selline lahendus võiks olla mõistlik olukorras, kus töökeskkonna ohutegurid on väiksemad ja etteaimatavamad, näiteks kontoritöötajate puhul. Selle lahenduse eeliseks on see, et perearstide võrgustik on väljaspool suuri keskuseid oluliselt tihedam kui töötervishoiuteenuse pakkumine. Lisaks teab perearst töötaja varasemat terviseajalugu ja käitumist paremini kui

töetervishoiuarst. Kui selgub, et töötaja vajab põhjalikumaid analüüse, näiteks põhjalikumat silmakontrolli, siis saab perearst suunata töötaja töetervishoiuarsti või mõne teise eriarsti juurde.

Sama ettepaneku saatsime 25.09.2024 kirjaga nr 4/153 Sotsiaalministeeriumile.

5. Bürokratia vähendamine seoses töötasu arestimisaktiga

Praegu peab tööandja osutama kohtutäiturile töötasu arestimisakti alusel sisuliselt tasuta võla sissenõudmise teenust. Seejuures on tegemist tööandja jaoks üsna keerulise ja ajakuluka protsessiga. Tööandja peab arvutama, kui suur osa töötaja töötasust tuleb kinni pidada ning tegema õigetes summades ülekandeid kohtutäiturite arvelduskontodele. Eelkõige on arvutamine keeruline olukorras, kus ühe töötaja kohta on saadetud mitu arestimisakti ning töötasust ei piisa võlgnevuse katmiseks. Seega täna kaasneb töötasu arestimisaktiga tööandjatele täiendav töökoormus ja kulu, kuid see ei ole kuidagi seotud ettevõtja majandustegevusega.

Teeme ettepaneku muuta tänast süsteemi selliselt, et kohtutäitur hüvitab tööandjale töötasu arestimisakti täitmisega seotud kulud või teeb kohtutäitur ise tööandja eest vajalikud arvutused või tööandja annab kohtutäiturile teada, mis kontole ta töötaja palga kannab ning kohtutäitur teeb muud tegevused ise.

Viimati juhtisime sellele probleemile tähelepanu Justiitsministeeriumile saadud kirjas 31.01.2023 nr 4/25.

6. KOVide ambitsiooni suurendamine ettevõtluse arendamiseks

Kohalikel omavalitsustel puudub täna rahaline motivatsioon arendada kohalikku ettevõtluskeskkonda või aidata kaasa töökohtade loomisele. KOVide peamine tuluallikas on hetkel üksikisiku tulumaks, mis laekub elukohajärgsele omavalitsusele. Samas ettevõtluskeskkonna arendamine või uute töökohtade loomisele kaasa aitamine ei suurenda omavalitsuse tulusid.

Selleks, et KOVidel tekiks rahaline motivatsioon aidata kaasa või vähemalt mitte takistada omavalitsuse territooriumil töökohtade loomist, teeme ettepaneku muuta füüsilise isiku tulumaksu laekumise põhimõtteid selliselt, et pool füüsilise isiku tulumaksust laekuks endiselt elukohajärgsele omavalitsusele ja teine pool töökohajärgsele omavalitsusele. Ettepanek suurendab otseselt omavalitsuste motivatsiooni aidata kaasa kohaliku ettevõtluskeskkonna arengule ning motiveerib omavalitsusi suuremale koostööle piirkonna ettevõtjatega. Näiteks kui ühe omavalitsuse territooriumil hakkab tegutsema uus ettevõtte või olemasolev ettevõtte suurendab töökohtade arvu, siis ettepaneku elluviimisel tõuseb automaatselt ka selle omavalitsuse tulumaksu laekumine, sõltumata sellest, kas uutele töökohtadele asuvad tööle sama omavalitsuse elanikud või mitte.

Sama ettepaneku tegime 13.09.2024 Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile saadetud kirjas nr 4/143.

7. Alkoholiregistri kaotamine

Kaubanduskoda teeb ettepaneku kaotada alkoholiregister. Oleme seda ettepanekut toetanud juba alates 2018. aastast, kuid tänaseks ei ole jõutud isegi mitte vastava eelnõu

koostamiseni. Alkoholiregistri kaotamine aitab vähendada alkoholitootjate ja alkoholi maaletootjate kulusid ja koormust. Paljud alkoholiregistris olevad andmed kattuvad teistele registritele esitatavate andmetega ning andmete esitamine mitmesse kohta ning lisaks riigilõivu tasumine ei ole kindlasti mõistlik. Samas on alkoholiregistri kaotamisel positiivne mõju ka avalikule sektorile, sest vähenevad registri ülalpidamise ja arendamisega seonduvad kulud.

Toetasime alkoholiregistri kaotamist näiteks 31.01.2020 Maaeluministeeriumile saadetud kirjas nr 4/25.

8. Maksurahu tagamine

Arvestades viimasel kahel aastal tehtud otsuseid, mille tulemusena on tõstetud olemasolevaid maksumäärasid või kehtestatud uusi makse, on ettevõtete jaoks äärmiselt oluline maksurahu tagamine järgnevatel aastatel. See tähendab, et enne julgeolekumaksu seaduse kehtetuks muutmist ei tohi kehtestada uusi makse ega tõsta olemasolevaid makse. See on hädavajalik ettevõtete kindlustunde, sealhulgas investeerimiskindluse tagamiseks. Samas valmistab meile tõsist muret, et erinevad ministeeriumid plaanivad ka järgnevatel aastatel kehtestada uusi makse. Näiteks Kliimaministeeriumis käivad arutelud pakendimaksu ja jäätmetasu teemal ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium otsib võimalusi, kuidas suurendada kohalike omavalitsuste maksutulud. Aruteludest on käinud läbi näiteks turismimaks, kinnisvaramaks ja sotsiaalse taristu arendustasu.

9. Avaliku sektori töötajate minimaalne põhipuhkus 28 kalendripäeva

Teeme ettepaneku muuta avaliku teenistuse seadust selliselt, et nii ametnike kui ka ametiasutuse töötajate põhipuhkus on sarnaselt erasektori töötajatega minimaalselt 28 kalendripäeva aastas. Sarnaselt erasektorile saaks iga ametiasutus soovi korral põhipuhkust pikendada, kui selleks on kaalukad põhjused. Muudatuse tulemusena oleks ametnikel ja ametiasutuste töötajatel võimalik teha igas aastas täiendavalt mitusada tuhat töötundi või siis oleks võimalik vähendada ametnike/töötajate arvu. Seega aitab ettepaneku elluviimine kaasa ametiasutuste tegevuse efektiivsemaks muutmisele ja kulude kokkuhoiule. Arvestades hiljutist diskussiooni samal teemal on ilmne, et puhkuste andmise ja eriti osadeks jaotamise põhimõtted võiksid vajada avalikus sektoris ka täiendavat (enese-)regulatsiooni.

Sama ettepaneku tegime Vabariigi Valitsusele 27.03.2024 kirjaga nr 4/57.

10. Poliitika kujundamisega ning haldamise ja administreerimisega seotud töötajate arvu vähendamine 20% võrra

Teeme ettepaneku vähendada 2025. aastal 10% ning 2026. aastal samuti 10% töötajate arvu nendes avaliku sektori organisatsioonides, mis tegelevad poliitika kujundamise, administreerimisega, haldamisega, toetuste jagamisega ja järelevalvega. Eelkõige peame selliste organisatsioonide all silmas keskvalitsuse alla kuuluvaid organisatsioone, näiteks ministeeriumid, erinevad ametid ja inspeksioonid, toetuste jagamisega tegelevad organisatsioonid ning sotsiaalkindlustusfondid. Samuti tuleks üle vaadata vastava funktsiooni täitmisega otseselt seotud tööperede koosseis muudes riigi eelarvest finantseeritavates organisatsioonides ning viia koosseisud optimaalsele

tasemele. Erandina ei peaks töötajate arvu vähendama sise- ja välisturvalisuse tagamisega seotud organisatsioonides ning meditsiini- ja haridussektoris.

Töötajate arvu vähendamine aitab vähendada avaliku sektori kulusid kümnete miljonite eurode ulatuses aastas. Lisaks motiveerib see avaliku sektori organisatsioone tegelema üksnes kõige olulisemate ülesannete täitmisega ning loobuma madalama prioriteetsusega teemadega tegelemisest. See toob omakorda kaasa tööprotsesside optimeerimise, parema juhtimise ning bürokraatia vähenemise.

Sama ettepaneku saatsime 2023. aasta sügisel Rahandusministeeriumile (kiri 01.09.2023 nr 4/141).

11. Varasemalt seadustatud audititele, enesekontrolli nõuetele, ohutusnõuetele ja kohustuslikele järelevalvenõuetele perioodilise revisjoni kohustuse kehtestamine

Teeme ettepaneku seadustada üldpõhimõttena või leppida valitsuse tasemel kokku põhimõtte, mille kohaselt teostatakse erinevate üldise iseloomuga tegevusnõuete revisjon perioodiliselt, iga kahe aasta tagant, et tagada kehtestatud nõuete ajakohasus ja proportsionaalsus. Sellised kohustused, mis tulenevad näiteks seadme ohutuse seadusest, töötervishoiu ja tööohutuse seadusest, tuleohutuse seadusest, kemikaalseadust jne ning on suunatud enamasti isikute ja vara kaitsele, kujutavad endast samas ka ettevõtlusvabaduse piirangut, mille kehtestamise ajal on eeldatavasti hinnatud ka nende proportsionaalsust ning leitud, et need on kohased meetmed. Samas on selge, et taoliste kohustuste seadmine toimub konkreetset olukorda arvestades, hinnates teadaolevaid riske ja tehnoloogilisi võimalusi. Samuti toimub kohustuste seadmine sageli küll parimas teadmises, et kavandatav meede on sobilik ja olulise mõjuga, kuid praktikas ei toimu hiljem võetud meetmete süsteemset järelhindamist. Samas on ilmselt kõigile selge, et ettevõtlusvabaduse piirang ei saa olla proportsionaalne mitte ainult konkreetse kohustuse kehtima hakkamise ajal, vaid peab seda olema ka edaspidi ning kui see ei ole enam nii, tuleks piirangust viivitamatult loobuda. See aitab hoida ettevõtlusvabadusse sekkumise minimaalsena ning vähendada nii ebavajalike kohustuste kontrollile kui ka kohaldamisele kuluvat ressursi. Kuivõrd täna on meie hinnangul probleeme nii sellistest kohustustest ülevaate saamisega kui ka järelhindamisega, peame perioodilise revisjoni seadustamist väga oluliseks. Samuti rõhutame, et konkreetsete piirangute ja kohustuste hindamisse tuleb kaasata ka kohustatud isikud ja nende esindajad ning hindamiste tulemused peavad olema avalikud.

Lugupidamisega

Toomas Luman
Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhatuse esimees